

УВОДНО ИЗЛАГАЊЕ

Захваљујем се организатору на позиву да отворим ову конференцију и поздрављам све присутне. Тема овог скупа представља срж моје активности, онога што чиним као политичар, а морам да кажем да је саставни дио мог живота и моја веома омиљена тема.

Све ово вријеме иза нас, од потписивања Дејтонског споразума до данас, карактеришу напори међународног фактора и неких других фактора у Босни и Херцеговини да на неки начин обесмисле Дејтонски споразум и да у некој новој пракси, која би створила услове за већу интеграцију у Босни и Херцеговини, формирају централизовану и унитарну државу. Такав модел не заговарају само Бошњаци-муслимани у БиХ него и један значајан дио међународних администратора, који се овдје годинама вуку. Уз добре плате које овдје примају, одржавају стереотип о БиХ као земљи коју за опште добро треба чвршће интегрисати, централизовати и унитаризовати. У сваком случају, мислим да је добро да ми на овај начин поставимо ову тему.

О Дејтонском споразуму, међутим, не може да се говори а да се не говори о односима Републике Српске и Републике Србије, јер су они у самој основи Дејтонског споразума. Кључне ријечи овдје, наравно, морају да буду везане баш за Дејтонски споразум. То је, дакле, слово Дејтона, а не наметнути дух Дејтона. Треба да се одговори да ли је БиХ сложена држава, државна заједница или заједница држава и да се дефинише и одреди степен самосталности Републике Српске. Прво, Република Српска има висок степен самосталности у оквиру дејтонске Босне и Херцеговине у коју је унијела свој значајан државотворни капацитет, а друго, како да самосталност постигне и де јуре. Мислим да од јасних одговора на ова питања зависи и наш будући однос према овој теми. Но, примарно питање је однос Републике Српске и Србије. И данас је то наша тема.

Све ово вијеме посљедњих 25 година карактеришу континуирани напори да се Србија смањи, да се учини што мањом и безначајнијом на Балкану и у регионалним међународним односима. И да се, истовремено, Република Српска, која је, ето, створена на начин како је створена, сталним оживљавањем стереотипа о кривници као оправдању за велике политичке интервенције међународног фактора, учини што мањом и да нестане.

Овдје то значи да Србима као народу који дефинитивно има двије државе, Србију у пуном капацитету и Републику Српску која одговара свим елементима

* Политиколог, политичар, предсједник Републике Српске

који су давно, 1933. године, у Монтевидеу, дефинисани као критеријуми за формирање држава. Тада је речено да државе које испуне те критеријуме могу и треба да имају статус државе. А подсетићу вас да су то: прво, ефикасна власт – што Република Српска има од самог почетка; друго, територија – што Република Српска такође има и касније је дефинисано Дејтонским споразумом и јасним ентитетским линијама разграничења и, треће, народ који ту државу хоће – што наравно није спорно. Република Српска, дакле, испуњава сва три елемента. У међувремену је додата и прича о људским правима. Република Српска се може сматрати лидером у том погледу. У овом тренутку Република Српска потпуно уважава сва национална и вјерска права свих који у њој живе и без имало застоја и колебања афирмисаће њихова права. Наравно, наш минимални захтјев је лојалност Републици Српској. Они који нису лојални Републици Српској не могу да буду наши партнери, а то је нешто што се подразумијева свугдје у свијету.

Односи Републике Србије и Републике Српске веома су блиски од самог стварања Српске. Карактер тих односа је толико важан да непријатељи Србије и Српске непрестано настоје да се политичка руководства посвађају и да се супротставе интереси једне и друге републике. Али, ипак сазнање и потребе сарадње су преживјели све изазове и наметнули се као један од основних услова егзистенције не само Републике Српске него, чак, мислим и Србије. Сматрам да је погрешна теза да Република Србија може да буде неки татор или да буде нешто што ће одржавати Републику Српску. Република Српска је афирмисала институционално и политички свој капацитет и нема разлике између власти и опозиције у примарним историјским одређењима везаним за опстанак Републике Српске. Нема озбиљнијег политичког фактора у Републици Српској, па чак и неозбиљних, који није за Републику Српску, њен опстанак и трајно јачање. И сви ти политички фактори су против БиХ једнако као што су у сваком случају за Републику Српску. Република Српска је све ово вријеме, градећи свој ауторитет, градила и политичке елите у различитим политичким структурама које су несумњиво привржене идеји Републике Српске. Ту нема дилеме. У свим настојањима да се Република Српска укине, свих ових 21 годину, оно што смо могли да видимо од међународне заједнице јесте да је на различите начине укључивала Србију. Онда када су ломили политичке структуре у Републици Српској, тражили су да се Србија дистанцира од БиХ и Републике Српске и нису дозвољавали никакво уплитање Србије у политички живот Српске.

Када међународна заједница не може да ријеша проблем са локалном политичком структуром у Републици Српској, у погледу реформи које измишљају, које намећу, које промовишу мимо Устава и Дејтона, онда се напрасно сјете политичког руководства Србије или Србије као државе и њене улоге гаранта Дејтонског споразума. Тада упорно траже да та и таква Србија политичким ставовима на регионалном нивоу у најмању руку игнорише Републику Српску или изврши притисак на одређене структуре. То се дешавало свих ових 20 година. Веома успјешно су тада ломили политичаре у Републици

Српској. То је вријеме када је Србија била на кољенима, што под утицајем унутрашњих проблема, што због Косова, што због европских интеграција, што због других притисака међународне заједнице. Србија је на неки начин институционално занемарила чињеницу да је као гарантни потписник општег споразума о миру елиминисана из једне кључне институције у којој би требало да буде, а то је Савјет за спровођење мира у Босни и Херцеговини. Готово апсурдно звучи да потписнице Оквирног споразума о миру нису укључене у Савјет за имплементацију мира, а неке земље које нису потписнице јесу укључене. Тако је Турска, која у самом процесу финализације сукоба на простору Босне и Херцеговине није имала никакву улогу, сада присутна. Турска је чак врло активна чланица Савјета за имплементацију мира и без њеног става не може да се донесе ниједна ваљана одлука у том тјелу, које, успут речено, није дејтонска него наметнута категорија. Одједном је искрсао тај Савјет за имплементацију мира на основу конструкције да је Дејтонски споразум прекинуо рат, односно успоставио мир, и ништа више. Занемаривала се свјесно чињеница да је Дејтонски споразум успоставио нови политички систем у Босни и Херцеговини. Тај политички систем је сасвим другачији од онога који је владао у Социјалистичкој Републици БиХ у федеративној Југославији и нема никаквих додирних тачака те републике, а камоли континуитета са овом што смо имали након потписивања Дејтонског споразума.

Све то је занемарено у настојању да се креира Босна и Херцеговина која би била у складу са жељама Бошњака-муслимана. Наравно уз подршку значајног српског и исламског фактора, а поготову Турске. Растућа економска и политичка, регионална и глобална снага ове земље демонстрира се преко захтјева политичких кругова Бошњака да се Босна и Херцеговина ојача у централистичком и унитаристичком смислу. То подразумијева и да се Србија и све друге заинтересоване земље маргинализују у процесу одлучивања у Босни и Херцеговини. Несумњиво да би Србија као чланица Савјета за имплементацију мира имала значајну улогу и у регионалним питањима, па чак и у питањима везаним за саму судбину БиХ. Србија се не може одрећи једне тако важне улоге да буде регионални фактор као потписница споразума који је створио Босну и Херцеговину. Када је потписала Дејтонски споразум, Србија је то учинила по овлашћењу Републике Српске, а Република Српска је као таква укључена у међународни споразум. Прилог томе је и став Венецијанске комисије. Када је затражено да одговори да ли Дејтонски споразум има карактер међународног уговора или је нешто друго, да ли је само споразум о миру или нешто више, одговор је био недвосмислен: то је и међународни и општи оквирни споразум. Од почетка је говорено да је то цјеловит споразум о миру, а касније да није. Дакле, Венецијанска комисија је 2005. године потврдила да је то основни оквирни споразум који су потписале Србија, односно Савезна Република Југославија, и Хрватска и Алија Изетбеговић, који није имао никакав суверенитет осим суверенитета који је добио од муслиманског народа тога времена, а гарант су биле велике силе. Тај општи споразум има 12 анекса, које су сви потписали.

Потписала је и Република Српска са ентитетом или такозваном Републиком Босном и Херцеговином која, несумњиво, имала међународна признања али није била ни држава нити било шта друго. Тако да Алија Изетбеговић није могао да представља Србе, није могао да потписује споразум у име Босне и Херцеговине, јер та Босна није ни постојала. Више је то уступак великим силама које су прерано признале Босну и Херцеговину па су чувале свој образ. Увеле су је у процес потписивања Дејтонског споразума као фактор искључиво зато што су је међународно признали, а не зато што је БиХ постојала као држава. Алија Изетбеговић тада није имао власт на простору читаве Босне и Херцеговине, него на једној њеној трећини, и ништа више.

Дакле, Венецијанска комисија је утврдила да је Дејтонски споразум међународни уговор, а међународни уговор подлијеже конвенцијама о међународним уговорима из Беча, чији је основни постулат да се међународни уговори морају спроводити. Међутим, током припреме Дејтонског споразума уводи се и високи представник. Високи представник, дакле, није рјешење Савјета безбједности УН, или неких других међународних организација него је уведен анексом 10. Анекс 10 је потписала Република Српска заједно са осталим потписницама, значи Федерацијом БиХ и тзв. Босном и Херцеговином оличеној у Алији Изетбеговићу. Стране су се договориле да уведу високог представника. Једна страна је била Република Српска. Правни, логички и сваки други апсурд лежи у чињеници да су стране које су увеле високог представника потпуно искључене у било каквој расправи о његовој улози. Уведен је Савјет за имплементацију мира, у који нису укључене стране потписнице анекса 10 и ми немамо право да говоримо о високом представнику. Чак доскора, ако нешто и проговоримо, могло се догодити да вас смијени.

У сваком случају, једна доста ровита ситуација, на коју се треба стално враћати, упозоравати, говорити о томе. Зато је због унутрашњих проблема саме Србије, наравно, лоше то што је међународна заједница успјела да удаљи Србију од значајније улоге у имплементацији Дејтонског споразума у БиХ. Значајнија је улога Хрватске у том погледу и то можемо да илуструјемо низом примјера. У Хрватској се сматра нормалним и логичним да се дају различите изјаве о стању у Босни и Херцеговини, а кад се овдје нешто каже, сви скоче, поготово ако то не одговара очекивањима Сарајева. Сам Београд, не само алтернативне структуре, него и официјелне, без икаквог основа афирмише неку предратну или доратну улогу Сарајева као да се ништа није промијенило. Иако се оданде бљује мржња више на Србију него на Српску, Сарајеву се даје већи значај и у културном и у сваком другом погледу него Бањалуци. То је својеврстан процес отуђивања. У том погледу најбоље говори значајан број угледних људи које овдје видим, а предратни су познати становници Сарајева који се тамо нису вратили. Према посљедњим истраживањима Хелсиншког комитета, који води Срђан Диздаревић – значи Бошњак, у федералном Сарајеву данас живи 96 одсто Муслимана. А Београд, тај неки неолиберални, наводно слободни, утркује се да докаже да Сарајево није промијенило свој дух и да

је општеприхваћени, културни и регионални центар, што наравно није тачно. Тамо се култура користи да би се доказало да су Срби, а и Србија били агресори. Никада нећете чути ниједног федералног политичара који неће рећи да Србија није извршила агресију. Како је то могуће да Србији то не смета и да ли то значи да се овдје прихвата прича о агресији? Како је онда могуће да у Мркоњић Граду буду елитне војне јединице хрватске војске ‘95. године, а да то није агресија на БиХ? Шта је то? Откуда четири и по хиљаде муцахедина формираних у елитну јединицу која је била најсуровија у обрачуна са Србима? Како је могуће да смо, на примјер, ја, који сам из Лакташа, и овдје присутни Славко Митровић и Драган Давидовић, који су из Бањалуке, агресори на свој завичај? Не можемо да прихватимо наметнуте приче, наметнуте истине, као што је, рецимо, прича о “држави БиХ”. У дневно-политичкој терминологији то су полако почели преузимати и политичари из Републике Српске, а да не говорим о околини. Босна и Херцеговина је заједница држава, свидјело се то некоме или не. Република Српска има већа овлашћења и по свему је више држава него Босна и Херцеговина. Босна и Херцеговина има међународно признање и има територију, и то је све што има. Све остало имају Република Српска и Федерација. Република Српска више, јер је у Федерацији надлежност између Босне и Херцеговине и кантона подијељена, па тако испада је Република Српска најјача на том простору, што несумњиво и јесте – једина самоодржива.

Данас, када би се пустила Босна и Херцеговина и дао јој се рок од шест мјесеци да покаже да ли може да преживи без међународног надзора, она не би преживјела. Она живи на инфузији коју добија од међународне заједнице и на страху који су посијали локални политичари да међународна заједница мора да остане ту по сваку цијену. Дејтонски споразум је разградила међународна заједница у значајном обиму, разграђујући тако и државност саме Републике Српске и ентитета. Изворни Дејтонски споразум је био предвидио да Федерација и Република Српска имају свака своју војску. Да ли има државе на свијету која има двије војске? Наравно да су то схватили и странци, да су то разваљивали и довели до тога да сада имамо неке оружане снаге у БиХ које нису оружане снаге Босне и Херцеговине него оружане снаге НАТО-а. Том војском командује НАТО, а не нека фиктивна Босна и Херцеговина. Босна и Херцеговина се ту појављује као карикатура. Али, оно што је важно, веома важно код Срба, јесте вратити један степен истрајности и мислим да га ми у Републици Српској градимо. Истрајности у ономе што су чињенице и не одустати од онога што је несумњиво предност или што је сама ствар међународног уговора. Та прича о војсци никада није етаблирана у Уставу Босне и Херцеговине. Такође, у Уставу нема одредби да суд у БиХ има тужилаштво, јер нису успјели сви притисци да се Устав промијени. Сад се позивају на међународну конференцију о људским правима као да и тада када се правио Дејтонски споразум није постојала конвенција о људским правима. Немогуће је да они који су га доносили нису знали да постоји. Наравно да су знали, али међународни уговор је дефинисао и прихватио реалност на терену. Реалност је била да је Република Српска држава

која није имала међународно признање тог тренутка у пуном капацитету, али је имала војску, фискални систем, ефикасну власт, територију, народ који то хоће. Република Српска је пристала у Женеви, а касније и у Њујорку, а то је парафирала у Дејтону, пристала да уђе и унесе дио свог суверенитета у Босну и Херцеговину као тада суверена држава која је, ето, чекала да прибави међународно признање. Реално да у том тренутку, због стереотипа који су наметнути Републици Српској и Србима то није било могуће. И они који су тада одлучивали вјероватно су ишли политиком међународне верификације и оставили будућим генерацијама да коначно одлуче о томе шта ће РС бити. Ја не вјерујем у Босну и Херцеговину не зато што имам патолошки уграђен ген против, него зато што ево већ 20 година, ако не и више, живим као активан учесник политике, и у опозицији и на власти, и имам богато искуство о односима у БиХ. Не видим могућност да Босна и Херцеговина живи. Немате ниједну одлуку у Босни и Херцеговини која би могла да буде у интересу Републике Српске. Ту мислим, прије свега, на неке инвестиционе одлуке, како бисмо могли да нормално радимо и развијамо се. У Босни и Херцеговини, поред свих тих ствари из надлежности Босне и Херцеговине, ишчупана је и монетарна политика. Ни Босна и Херцеговина ни ентитети немају никакав утицај на монетарну политику. Њоме управљају странци, с тим да тамо формално сједе домаћи људи. Босна и Херцеговина може да има у оптицају конвертибилних марака онолико колико има реално покриће. Данас, међутим, знамо да у оптицају има 600 милиона евра више него што има конвертибилних марака у Босни и Херцеговини. То значи да би милијарду и 200 милиона марака требало бити у оптицају у Босни и Херцеговини. А у стварности, шта се ради? Неки амбасадор из неке западне земље оде у неку школу и да јој 10 хиљада марака и онда је он прва вијест у дневнику. Дакле, нама се свјесно ускраћује новац који нам припада, који је реално зарађен. Милијарду и 200 милиона марака данас има у Босни и Херцеговини и не треба јој никаква међународна помоћ да би се покрили сви њени дефицити. Али тај новац који је зарадила Босна и Херцеговина, односно Република Српска и Федерација, депонован је на дужи рок код Дојче банке у Франкфурту и не може да се разрочи. Када поставите то питање, кажу да рушите Босну и Херцеговину. А када неки западни амбасадор обиђе неку школу у унутрашњости, о томе се прича на сав глас. Када им поставите питање зашто је скупа Босна и Херцеговина, зашто ми плаћамо неке ствари, кажу да рушите Босну и Херцеговину. Када питате какво је време у Требињу или Вишеграду, а при томе не помињете Сарајево, кажу Додик руши Босну и Херцеговину. Тако, рецимо, поред дугогодишње кризе у Федерацији у којој апсолутно ништа не функционише како треба, високи представник у Савету безбједности УН говори о томе да је то привремена криза, али да су трајни проблем Додик и Република Српска. Не треба нико да нас брани, поготову ви људи од јавног ауторитета. Ја себе не поистовјећујем са Републиком Српском, то је само дио пропаганде коју неко покушава да прошири. Једино јесте тачно да отворено демонстрирам искрено увјерење да је немогуће да у

Босни и Херцеговини изградимо нешто што може да преживи, јер код већине људи не постоји таква жеља. Јас сам само један од њих. Нисам сам.

Када бисмо одлучили да дамо све оно што они траже и пренесемо ингеренције на Сарајево, да ли би било боље? Не би било боље. Шта би била посљедица? Егзодус! Какав дијалог, с ким дијалог? Наравно да мора да се води дијалог. Мислите ли да има неки залуђени тип код нас који мисли да не треба да водимо дијалог. Треба да водимо дијалог. Али, о чему да водимо дијалог? Има ли питања која не могу да се поставе као тема за дијалог? Они нама, међутим, не дозвољавају да причамо о Босни и Херцеговини. О Босни и Херцеговини нико не смије да прича. А зашто ми не можемо да кажемо: чекајте, станите, за нас је Република Српска питање о којем се не може причати. Наша политика иде за тим да се дефинише програм приближавања ЕУ али у коме је неизоставна Република Српска и да нећемо пристати на централизацију и унитаризацију. Ми нисмо рекли ЕУ нема алтернативу, него смо рекли: Република Српска нема алтернативу. Онда су рекли: Додик и ова политика нас коче на путу евроатлантских интеграција итд. Хрватска је прошла период интеграција са Европском унијом. За нешто више од мјесец дана постаће пуноправна чланица Европске уније. Зађите у њихову економију па ћете видјети да је гора него код нас. У чему се Хрватска промијенила? Које стандарде они имају боље него што је то нпр. у Србији или Републици Српској? Шта имају што их одваја од нас у регионалном смислу? Немају ништа. Политичка одлука о томе да ли ће неко бити чланица Европске уније није везана за то да ли сте успјешни у економији и у ономе што они промовишу, него да ли сте довољно добар поданик. А процес придруживања Европској унији јесте процес имплементације њиховог правног наслеђа, али прије свега и ломљење идентитета, по којој ти мораш да изгубиш дио суверених права, и наравно да се то увијек тражи, прије свега, од мањих земаља. Ево, сада једно питање и за вас овдје и за многе друге. Европа је несумњиво на прекретници и није иста као што је била прије само пет година, Европа данас тражи свој пут. Круже разне информације, и јавне и тајне, о томе да ли ће Европа преживјети или не. Даље, ако преживи, да ли ће бити у једној, другој или трећој брзини? Ако није то, да ли ће онда бити стара Европа и нова Европа, односно евроеуропа или она изван? Гдје смо ми у томе? Гдје ми идемо? Да ли то значи неизвјесност? Да ли је паметније сачекати да видимо шта ће се тамо десити па онда лоцирати своју позицију? Подвала је како ми немамо времена и треба да журимо. Које вријеме ми немамо, имамо све вријеме. Ми морамо мотивисати друштво да ради, а не да буде поданик европске бирократије. Барем ја тако мислим. Годинама сам изложен притисцима, понижавањима, потцјењивањима на разним разговорима и договорима на којима сам био, а ја сам поред тога и доживљавао да будем транспортован на носач авиона негдје на Јадрану и да се тамо “демократски” договарамо о будућности, европској будућности наших простора. Замислите како је то стимулативно. Или да ме убаце у Бутмир и тамо када уђете у тоалет стоје два наоружана припадника НАТО-а, ви треба да глумите великог демократу са визијом од неких 50 година

и, наравно, испуните оно што неко очекује, а не оно што мислите. Све се то морало проћи, али то нас је учврстило у увјерењу да смо на правом путу.

Оно што је за однос Србије и Републике Српске важно јесте како интегрисати вриједности, на чему није довољно рађено. Наше политике морају да буду компатибилне. Република Српска сматра да нема право да се мијеша у политичко одлучивање овдје у Србији. Одлуке српских државних органа, свидјеле се нама или не, морају бити и јесу прихваћене. Али, исто тако, Република Српска очекује од Србије да је подржи у њеном политичком концепту, свидјело се то Србији или не, значило то нешто Србији или не. Србија не може у овом тренутку и у будућности да преузме улогу да дефинише односе у Босни и Херцеговини јер је значајно закаснила и од почетка се није афирмисала као таква. Оно што се очекује а тиче се Републике Српске и Босне и Херцеговине, јесте да, у регионалном смислу, Република Србија подржи ставове Републике Српске. И ништа више. Ако то без устручавања чини Турска и, више од тога, чак учествује у креирању ставова, онда у најмању руку не очекујемо да једна од тема европске интеграције Србије буде Република Српска. То не прихватамо. Одлучно не прихватамо. Али сматрамо да је нормално да државни органи Србије подрже политике које су дефинисане у Републици Српској. Неко ће рећи, ево Додик помало неког изазива. Не, ја тако мислим и износим јасан став.

Нећу да сад идем на питање Косова, које је једнако болно, али је то у крајњој линији суштинско питање органа и власти Србије. Свидјело се то нама или не. Ми пратимо политику Србије у политици њеног непризнавања Косова. И Босна и Херцеговина је једина земља у региону која није признала Косово. При чему нема ниједног политичара Бошњака и Хрвата који не би признао Косово. До признања не долази искључиво зато што Република Српска има такав став. И ако икад Србија призна Косово, тешко да ћемо га ми признати. Косово ми изучавамо из различитих аспеката. Дошли смо у ситуацију да максимализујемо своје захтјеве. Схватимо да то до прије неколико година није било реално. Данас имамо шта имамо. Али, данас Република Српска посматра начин на који је Косово прогласило своју независност из веома прагматичних разлога. У Републици Српској постоји капацитет, увјерен сам и у овом тренутку да ће многи рећи како политичари износе те теме да би се, ето, људи који немају шта да једу у Републици Српској забавили тим питањима. Онај ко је гладан није заинтересован ни за какве политичке теме, а политичким темама се бавимо ми сити. Према томе, то је теза која служи за дневне потребе. И нема баш толико гладних колико се то покушава представити, што, наравно не значи да нема много људи који тешко живе. Таквих има увијек и свугдје. Ја сам у Вашингтону у непосредној близини Стејт департмента пеноћио у једном хотелу, али због временске разлике нисам могао да заспим. Стајао на прозору и гледао како снијег пада, а након сат-два времена, негдје око два сата по поноћи, примјетио сам неколико сподоба које долазе и лијежу на тротоар, покривају се некаквим ћебадима, а фебруар је, вијавица, вјетар дува. Заинтересовало ме о чему се ту ради. Мислио сам да су ти сиромашни људи дошли баш ту

да преспавају зато што рачунају да им се у близини државних институција, гдје има полиције, неће ништа опасно десити. Ујутру, кад сам кренуо у зграду Стејт департамента, видио сам да су ту отвори из подземне жељезнице и да одатле куља топао ваздух и да се људи ту грију. Ја тако нешто нисам видио у Републици Српској ни у Србији. Можете да причате шта хоћете, али Република Српска и држава Србија су задржале дубоко свој социјални и хуманитарни карактер. Ако се игдје чује да има човјек који је гладан или болестан и ако је у потреби да се помогне, ту се помогне, сви, од политичара и Цркве до неких других добрих људи прискоче. Тамо тога нема.

Али, одговорност науке и у Србији и у Републици Српској, људи који се баве научним радом јесте да развијају свијест о правим вриједностима. Ми смо наш јавни живот до те мјере огадили да немате ниједне универзалне вриједности која се промовише заједнички, а једина универзална вриједност која би могла да се реафирмише јесте рад. Многи само чекају социјалну помоћ државе, без воље да се боре за егзистенцију, па олако криве државу. Затрованост политичког живота у Републици Српској и Босни и Херцеговини је испод сваког укуса. Газдују, наравно, и неистина, и непрофесионалност медија, и подвале, и лажи. У сваком случају, мислим да је вријеме да се политичка елита Срба окупи и да почне да намеће опште вриједности које морају да буду основа за опстанак овог народа. Данас нико ником не вјерује. Ако сте политичар, одмах сте лоши, нема шанси да будете добри. Веома је извјесно како ћете завршити. Криминализован, испљуван и крив, какву год политику да сте заступали. Има доста лоших политичара, несумњиво, али исто толико сам срео лоших новинара, лоших научника, ни више ни мање него у сфери политике. Не треба вама говорити да је, у принципу, порив за јавним дјеловањем, а политика јесте то, и то да дате допринос јачању и унапређењу заједнице у којој живите. Ја сам увјерен да чак и најлошији политичари имају тај порив. И наравно да не можете да остварите све циљеве. Схватите веома брзо колико је комплексно одлучивати о тим питањима, о институцијама система. То најбоље разумију они који се тиме баве и који су видјели како је то тешко. Наравно, ми нисмо народ без шансе. Мислим да је кључно питање окупљање око одређених вриједности српског народа и јавно промовисање тих вриједности, њихово постављање на високо мјесто које и заслужују. Не може се допустити да амбиције појединаца сумњивог морала, да таблоидни медији и било шта друго што је у сукобу са овим вриједностима, завладају овим просторима. То није аутентично наше. То је увезено.

Када упоредите медијску сцену Републике Српске и Србије, с једне стране, и Хрватске, с друге, видјећете како то изгледа. Хрватска има два државна програма јавног сервиса, ХРТ1 и ХРТ2, има РТЛ као националне фреквенције, има Нову телевизију, има два национална штампана медија, два регионална, у Ријечи и Сплиту, и један полутаблоид. А изађите овдје на киоск па побројте шта видите. Или како се гурају и промовишу одређени политички ставови и вриједности. А право новинара на њихову објективност је подигнуто

на ниво универзалног принципа и готово на ниво “свете краве” у Индији. Нико ништа не смије да им приговори, без обзира на то да ли информишу тачно или нетачно. Немам намјеру, наравно, да било кога критикујем, али покушавам да бар објасним своје виђење тог проблема.

Наставићемо да радимо са Србијом, јер је то једини излаз за побољшање и јачање укупне ситуације у Републици Српској и Србији. Желимо да видимо јаку Србију, јер тада и ми осјећамо додатну сигурност. Само моћна, регионално јака Србија је гаранција и нама. Али, исто тако, због искустава које смо имали у прошлости, када је Србија, у драматичним тренуцима, у периоду када је бјеснио рат, увела санкције Републици Српској, морамо прије свега да се “уздамо у се и своје кљусе”. Мислим да је одговорност нас политичара из Српске да увијек имамо у виду могућност да Србија, због својих унутрашњих разлога, може да оде мимо нас и да нас не подржи. У том контексту, желим само да истакнем могућности које Споразум о специјалним везама. Он није довољно афирмисан, а представља одличну подлогу за сарадњу на свим пољима. Зашто Срби немају право на двије државе, а рецимо, Албанци имају? Хоћемо ли причати о томе? Молим вас да у свом јавном дјеловању афирмишете принципе који подразумевају управо овај однос. Србија има своје одговорности, ми имамо своје одговорности и пратићемо једни друге у томе и подржавати колико год можемо више. Нећете никог из Републике Српске чути да је против Србије у било ком погледу, а на политичкој сцени Србије смо чули политичаре који учествују у парламентарном животу Србије и који говоре лоше о Републици Српској. И постају напрасно јунаци медија у Федерацији и политичких кругова у Сарајеву. А нигдје нисте чули никога из Републике Српске да иступа на тај начин. Да ли је Србија толико јака, широка и либерална у јавном животу да то себи може да дозволи, то људи који су овдје треба сами да процијене. Али, оно што ја знам и што осјећам јесте да увијек последице таквих изјава и ви као и ми одмах добијамо неке нове услове, неке нове реформе итд.

Овакви скупови и разговори дефинитивно су нам потребни јер резултирају бољим упознавањем са оним што нам је заједничко и што је специфично, те јачањем узајамног повјерења. Важно је да обострано подржавамо Дејтонски споразум као акт међународног права и да не одустајемо од онога што нам је дато међународним правом. Дејтонски споразум је предвидио и за нас кључну ствар. Потписници тог устава могу да га промијене искључиво споразумно. Девет надлежности које је Босна и Херцеговина имала по Дејтонском споразуму увећане су за 83 нове, које су практично отете ентитетима. Тиме је учињено насиље. То је учинио високи представник. Најчешће су наше политичке структуре натјеране да то прихвате, као што је прихваћен споразум о војсци. Само двије до три нове надлежности БиХ могле су како-тако да прођу потребну верификацију, односно процедуру споразумијевања између ентитета. Остале су на овај или онај начин изнуђене под притиском високих представника мимо њихових права и овлашћења и суштински су промијениле односе у БиХ и ослабиле дејтонску позицију Републике Српске

Завршићу једним цитатом. Дејтонски споразум у Анексу 10 каже да је високи представник онај који тумачи Дејтонски споразум и помаже странама у имплементацији појединих одредби. Прије двије године изашла је књига Педија Ешдаун у којој он описује шта је радио: „Дошао сам у Босну и Херцеговину да разградим Дејтонски споразум. На располагању ми је било 870 службеника ОХР-а, канцеларије ОХР-а и 36 милиона евра мјесечно. У томе ми је помагала и Европска унија. Када је требало да сломим отпор Срба, онда сам написао свом пријатељу Крису Патену писмо у коме сам га замолио да за оно што тражим каже да је то европски захтјев, да то тражи ЕУ. Мој пријатељ Крис, и поред тога што ништа није разумио од тога, написао је да је то европски став, и тако сам ја ломим Србе и Републику Српску.“

И сад ми треба да ћутимо или чак да кажемо да је Педи Ешдаун био користан. Он је узео три милиона евра (примао је плату 40 милиона) и отишао да угодно живи, а нама је оставио проблеме. Рецимо, отворио је проблем подјеле државне и војне имовине око кога и данас ломимо копља, као и неке друге проблеме. Али, оно што је жалосно, овдје нема свијести о томе. Република Српска у јавном животу и у медијима Србије уопште није присутна. Има је само кад неки таблоид напише како је Милорад Додик криминалац. Онда то преносе сви, иако се, наравно, показало да је то апсолутна неистина. Лоше вијести ћете имати увијек овдје из Републике Српске на ударним страницама готово свих медија, а наша тешка борба за права Срба чак и не покушавају да објасне. И вјерујем да чак и у овом уском кругу многима није познато ни јасно о чему се тамо ради. Зато је потребно да се налазимо и да о овим питањима разговарамо.

Хвала вам лијепо.